

El camí més antic: la Via Augusta

Un traçat incert passat Figueres, que es dividia en dos brancals després de Vidreres

«Diuen que existeix un camí d'Heracles des d'Itàlia fins a la Cèltica, el qual (...) és vigilat pels (...) celtolígurs i els ibers». L'historiador sicilià Timeu ja coneixia, cap a l'any 300 aC, la gran via prehistòrica que unia els territoris de l'arc mediterrani. Amb els anys, els arqueòlegs gironins n'han identificat el principal punt de vigilància a les terres de Girona: l'*oppidum* ibèric de Sant Julià de Ramis, situat entre el pas del Ter a Sarrià i l'entrada a l'Empordà pel Congost.

ELVIS MALLORQUÍ > TEXT I FOTOS

Els romans, a partir del desembarcament a Empúries el 218 aC, van millorar el traçat del camí fins al punt que, entre el 8 i el 2 aC, va prendre el nom de *Via Augusta*, en homenatge a l'emperador August. Uns anys abans, el 71 aC, Gneu Pompeu Magne havia erigit, amb pedra sorrenca dels Clots de Sant Julià —entre Canapost i Vulpellac—, un monument per celebrar la seva victòria contra Sertori. Els trofeus de Pompeu, al coll de Panissars, marcaven el límit entre les províncies d'Hispania Citerior i la Gàl·lia Narbonesa. A prop s'ha trobat un mil·liari romà i una de les *mansiones* esmentades en els itineraris romans: la de *Summum Pyrenaeum*. Una altra era la de *Gerunda*, ciutat fundada entre el 80 i el 70 aC poc després que s'abandonés el poblat de Sant Julià de Ramis, potser anomenat *Kerunta* en la llengua ibèrica. La nova ciutat es va construir al damunt mateix del camí d'August per controlar el pas clau dels rius Ter i Onyar. El pont Major, el portal de Sobreportes i, entre el carrer de

la Força i la placeta del Correu Vell, el portal de l'Areny —enderrocat el 1857— van conferir a la ciutat de Girona el títol de «clau del regne» durant molts segles.

Ara bé, entre Panissars i Girona, per on passava exactament la *Via Augusta*? Probablement unia les antigues *mansiones* de *Deciana* —prop dels Palaus i l'Estrada, al sud de la Jonquera— i *Iuncaria* —al sector de l'Aigüeta de Figueres— i marcava el límit entre els comtats altmedievals de Besalú i Empúries; encara avui, separa els termes municipals de Biure i Cabanes, a l'est, i Capmany, Pont de Molins i Llers, a l'oest. De Figueres cap al sud comencen els dubtes. El límit dels mateixos comtats i la separació entre Vilamalla i Garrigàs, a llevant, i Santa Llogaia d'Alguema, Borrassà i Pontós, a ponent, semblen dirigir el camí cap a Bàscara, on s'han trobat els basaments romans d'un pont sobre el Fluvià. Altres indicis acosten el camí a Empúries fins a l'altura de Sant Miquel de Fluvià, des d'on s'arribava a Raset, a Cervià de Ter, on hi hauria la *mansio* de *Cinnyana*, que dona nom a la riera Cinyana.

>> Un dels mil·liaris de Palau-sacosta.

ENIS MAC - GIRONA

Les incerteses en el traçat de la Via Augusta es deuen a la manera com s'han estudiat tradicionalment els camins històrics

Les incerteses en el traçat de la *Via Augusta* es deuen a la manera com s'han estudiat tradicionalment els camins històrics: unint segments viaris que coneixem de manera fragmentària, només podem dibuixar una xarxa de camins incompleta i, segurament, incompreensible. És el que passa al sud de la ciutat de *Gerunda*. Els banys romans de Caldes i el nom d'*Aquis Voconis* que figura en els itineraris romans duïen tots els erudits a opinar com l'advocat barceloní Timoteu Valls i de Bouffard el 1901, per a qui la població de Caldes «se trobava emplantada en lo camí de les Gàl·lies y d'Empòries, formant part de la via de August». Tanmateix, la descoberta d'una inscripció amb el nom d'*Aquae Calidae* i d'un tram empedrat a prop de la Creu de la Mà, a 3 km a l'oest de Caldes, va dur els estudiosos a considerar que hi havia dos nuclis diferenciats i que la *Via Augusta* coincidia amb el camí ral de Girona a Barcelona.

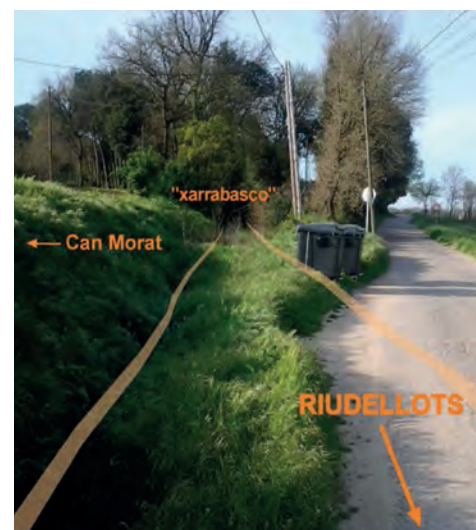
L'any 1989, l'historiador suís Eric Vion plantejava que la xarxa viària actual era el resultat de l'apilonament d'estrats successius de camins i contenia els indicis de la seva pròpia història. Arran d'un estudi dels principals camins històrics de la plana de la Selva, a iniciativa del Centre d'Estudis Selvatans, s'ha constatat que el camí ral es va configurar al final de l'edat mitjana amb la construcció de ponts i hostals a càrrec

dels ciutadans de Girona. La *Via Augusta*, en canvi, podria haver seguit el traçat del «camí vell de Caldes», que, tal com consta en els plànols parcel·lars de Riudellots de la Selva i de Palau-sacosta, dels anys 1863 i 1866, unia de manera rectilínia *Gerunda* i *Aquae Calidae*. Pujava cap a Palau-sacosta, on es van trobar dos mil·liaris. A Fornells travessava l'Onyar i el Bugantó. Al terme de Riudellots, creuava dues vegades l'Onyar. Des de Caldes seguia cap a Vidreres, on es dividia en dos brancals: un voltava pel sud l'estany de Sils i, per Maçanet de la Selva, arribava a Hostalric, on hi hauria la *mansio* de *Seterrae*; l'altre es dirigia, per Montbarbat, cap a la ciutat romana de *Blandae*. Només les necessitats de defensa militar i de connexió ràpida entre els nuclis romans expliquen el fet que aquesta via travessés tres vegades seguides el riu Onyar. Amb els segles, el tram de Riudellots hauria quedat reservat només per a l'ús dels veïns del poble. En alguns punts, hi ha uns solcs ben marcats en el terreny que, tanmateix, no es veuen a causa de la vegetació que els amaga. La gent del poble en diu «xarrabascos» sense saber que aquest mot no surt a cap diccionari i sense saber tampoc que són, potser, les evidències més clares de la *Via Augusta* a les terres de Girona.

Elvis Mallorquí és historiador.

>> El «xarrabasco» de can Morat (Riudellots de la Selva), net de vegetació, a la primavera del 2016.

>> El «xarrabasco» de can Morat, entre Caldes i Riudellots.

Hi ha uns solcs ben marcats en el terreny que, tanmateix, no es veuen a causa de la vegetació que els amaga. La gent en diu «xarrabascos»